

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА
ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISES

УДК 657.471.12:658

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.1.21.379-385>

Василюк М.М.¹, Юрків А.Р.²

**КОНЦЕПЦІЇ АУДИТОРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ
ТА ЇХ ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Карпатський (Прикарпатський) національний
університет імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра обліку і оподаткування,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76000, Україна,
¹тел.: +380664653250
e-mail: mariya.vasyliuk@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7372-4382>

²тел.: +380968256197
e-mail: anna.yurkiv.20@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7051-5763>

Анотація. У статті досліджено концептуальні аспекти формування фінансових результатів в обліку та їх аудит. Досліджено аспекти обліку та аудиту фінансових результатів підприємства, які є фундаментом для стратегічного планування та прийняття управлінських рішень. Проаналізовано нормативні підходи до формування фінансових результатів, зокрема міжнародні та національні стандарти фінансової звітності. Особливу увагу приділено методам розрахунку фінансових результатів, серед яких найпоширенішими є методи «витрати-випуск» та порівняння доходів і витрат. Оцінка фінансових результатів дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства, визначити слабкі місця та розробити стратегії для поліпшення показників.

Метою статті є дослідження особливостей облікового забезпечення та аудиторського контролю формування фінансових результатів. Для досягнення мети було поставлено наступні завдання: аналіз основних підходів до формування фінансових результатів підприємств відповідно до міжнародних та національних стандартів; оцінка методів і процедур бухгалтерського обліку, що використовуються для визначення фінансових результатів; аналіз етапів проведення аудиту фінансових результатів підприємства та визначення їх впливу на фінансову стабільність і платоспроможність підприємств.

Важливою частиною статті є аналіз процесу проведення аудиту фінансових результатів. Розглянуто етапи організації аудиту, які включають організаційну, підготовчу, технологічну та заключну стадії перевірки фінансових результатів підприємства. Наголошено на необхідності детального планування аудиторських процедур, щоб забезпечити точність фінансової звітності та своєчасне виконання податкових зобов'язань. Акцентовано увагу на важливість виявлення можливих помилок та випадків шахрайства в облікових даних, що може негативно вплинути на стабільність діяльності підприємства.

Стаття підкреслює значення фінансових результатів як інструменту для ефективного управління підприємством і роль аудиту у забезпеченні прозорості та достовірності фінансової інформації. Коректний облік і аудит фінансових результатів є важливими для підвищення ефективності роботи підприємств і підтримки їх стабільності в умовах конкурентного середовища.

Ключові слова: концепції, облік, аудиторський контроль, облікове забезпечення, доходи, витрати, фінансові результати, облікові процедури, аудиторський процес.

CONCEPTS OF AUDIT CONTROL OF FINANCIAL RESULTS AND THEIR ACCOUNTING SUPPORT

Vasyl Stefanyk Carpathian (Precarpathian) National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Accounting and Taxation,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76010, Ukraine,
¹tel.: +380664653250,
e-mail: mariya.vasyliuk@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7372-4382>

²tel.: +380968256197,
e-mail: anna.yurkiv.20@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7051-5763>

Abstract. The article examines the conceptual aspects of the formation of financial results in accounting and their audit. The aspects of accounting and auditing of the financial results of an enterprise, which are the foundation for strategic planning and management decision-making, are investigated. The regulatory approaches to the formation of financial results are analyzed, including international and national financial reporting standards. Special attention is given to the methods for calculating financial results, with the most common being the "cost-output" method and the comparison of income and expenses. The evaluation of financial results allows for assessing the efficiency of the enterprise's operations, identifying weaknesses, and developing strategies to improve performance.

The aim of the article is to examine the specifics of accounting support and audit control in the formation of financial results. To achieve this goal, the following tasks were set: analysis of the key approaches to the formation of financial results of enterprises in line with international and national standards; evaluation of accounting methods and procedures used to determine financial results; analysis of the stages of auditing financial results and assessing their impact on the financial stability and solvency of enterprises.

An important part of the article is the analysis of the process of auditing financial results. The stages of audit organization are considered, including the organizational, preparatory, technological, and final stages of the financial results verification process. Emphasis is placed on the necessity of detailed planning of audit procedures to ensure the accuracy of financial reporting and the timely fulfillment of tax obligations. Attention is drawn to the importance of identifying potential errors and instances of fraud in accounting data, which could negatively impact the stability of the enterprise's operations.

The article emphasizes the importance of financial results as a tool for effective enterprise management and the role of auditing in ensuring the transparency and reliability of financial information. Accurate accounting and auditing of financial results are crucial for enhancing the efficiency of enterprises and maintaining their stability in a competitive environment.

Keywords: concepts, accounting, audit control, accounting support, income, expenses, financial results, accounting procedures, audit process.

Вступ. Фінансовий результат підприємства відображає підсумковий економічний ефект його діяльності, який проявляється у вигляді прибутку або збитку. Ці показники є основою для оцінки економічної стабільності компанії, сприяють збільшенню власного капіталу, забезпечують фінансову стійкість і мають вплив на інвестиційну привабливість. Крім того, фінансові результати дозволяють оцінити рівень

рентабельності діяльності, що є важливим орієнтиром для прийняття управлінських рішень та стратегічного планування.

У сучасних економічних умовах велике значення мають особливості бухгалтерського обліку та аудиту фінансових результатів на підприємствах різних форм власності, оскільки облікові дані слугують основою для оцінки прибутковості, рентабельності та допомагають у прийнятті ефективних управлінських рішень. У наукових дослідженнях облік і аудит фінансових результатів розглядаються як ключові інструменти для управління ризиками. Василюк М.М., Кузьмін Т.Л. та Дмитрів М.В. [1] досліджують особливості організації обліку та контролю фінансових результатів як важливого складника системи управління підприємством.

Гавриленко О.Є. [2] та Костенко Ю.О. [3] досліджують питання класифікації фінансових результатів для потреб обліку та аудиту, акцентуючи увагу на необхідності чіткої систематизації, що дозволяє не лише правильно їх відобразити у звітності, а й забезпечити ефективний контроль за фінансовим станом підприємства.

Гончар Л.А. [4] звертає увагу на особливості проведення аудиту фінансових результатів підприємства, підкреслюючи важливість детального аналізу фінансових показників для виявлення потенційних помилок та неточностей у бухгалтерському обліку.

Попри значну кількість наукових праць, більшість з них зосереджена на обліковому забезпеченні та аудиторському контролі фінансових результатів в умовах стабільних економік, тоді як їхня роль та ефективність у країнах з перехідною економікою, таких як Україна, потребують більш детального вивчення. Зокрема, існує значний потенціал для вдосконалення облікових методик та аудиторських процедур, що дозволить краще відображати реальний фінансовий стан підприємств.

Таким чином, виникає нагальна наукова потреба в дослідженні специфіки облікового забезпечення та аудиторського контролю фінансових результатів у вітчизняній практиці, а також у розробці адаптованих до змінних економічних умов підходів до їх застосування, що сприятиме підвищенню точності та прозорості фінансової звітності, забезпечить надійний контроль за формуванням фінансових результатів і допоможе підприємствам адаптуватися до економічних викликів. Такий підхід дозволить створити ефективні механізми управління, що відповідають вимогам сучасного економічного середовища.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей облікового забезпечення та аудиторського контролю формування фінансових результатів. Для досягнення мети поставлено наступні завдання: аналіз основних підходів до формування фінансових результатів підприємств відповідно до міжнародних та національних стандартів; оцінка методів і процедур бухгалтерського обліку, що використовуються для визначення фінансових результатів; аналіз етапів проведення аудиту фінансових результатів підприємства та визначення їх впливу на фінансову стабільність і платоспроможність підприємств.

Результати. Аудит фінансових результатів відіграє важливу роль у забезпеченні достовірності та повноти представленої інформації, що дозволяє її користувачам приймати ефективні управлінські рішення. Фінансовий результат є одним із найчутливіших показників, який часто піддається маніпуляціям з боку підприємств і може використовуватися для здійснення шахрайських дій. Аудит як один із видів фінансово-економічного контролю спрямований на оцінювання діяльності суб'єкта господарювання на основі облікових даних. Крім того, він включає надання аудиторських послуг і консультацій із питань бухгалтерського, фінансового й управлінського обліку, складання фінансової звітності, оподаткування та інших аспектів правового й економічного забезпечення підприємницької діяльності.

Для забезпечення якісного проведення аудиторської перевірки та охоплення всіх суттєвих аспектів необхідне чітке й ретельно продумане планування аудиту. Організація процесу аудиту передбачає послідовне виконання аудитором визначених етапів, які охоплюють такі стадії: організаційну, підготовчу, основну (технологічну) та завершальну.

Ключові дії на етапах організаційної та підготовчої фаз аудиту фінансових результатів підприємства передбачають: попереднє вивчення аудитором умов замовлення клієнта з метою визначення обсягу роботи та оцінки рівня аудиторського ризику; направлення аудитором або аудиторською компанією листа-підтвердження щодо згоди на проведення перевірки; укладення відповідної угоди про надання аудиторських послуг; формування команди фахівців; розроблення загальної концепції та плану аудиторської перевірки, а також виконання інших підготовчих процедур. На етапі основної (технологічної) стадії аудитор встановлює послідовність застосування методик і прийомів перевірки фінансових результатів діяльності підприємства. У процесі виконання цієї роботи можливе уточнення або зміна попереднього плану аудиту відповідно до отриманих результатів і виявлених фактів.

Заключна стадія аудиту передбачає перевірку правильності визначення фінансового результату та складання фінансової звітності за відповідний період, а також достовірність нарахування податку на прибуток і своєчасність його перерахування до бюджету. Особливу увагу приділяють цільовому використанню прибутку відповідно до розпорядчих документів установи. Завершення аудиторської перевірки фінансових результатів включає аналіз показників звіту про сукупний дохід з метою виявлення ділянок підвищеного аудиторського ризику, що може свідчити про потенційні помилки в обліку, викривлення звітності або ознаки шахрайства. Підсумки аудиту фіксуються в робочих документах аудитора і слугують підґрунтям для складання офіційного аудиторського висновку.

Слід підкреслити, що аудит фінансових результатів та встановлення достовірного фінансового стану підприємства належить до найбільш складних і відповідальних напрямів аудиторської діяльності, оскільки супроводжується підвищеним рівнем аудиторського ризику. У зв'язку з цим методика перевірки фінансових результатів потребує постійного удосконалення та адаптації до змін зовнішнього середовища і внутрішніх особливостей суб'єкта господарювання.

Фінансові результати є ключовою основою для стратегічного планування та прийняття управлінських рішень. Вони дозволяють керівництву оцінювати ефективність впроваджених стратегій, виявляти проблемні області та розробляти заходи для їх вирішення, а також встановлювати нові цілі для покращення прибутковості та стабільності бізнесу.

Законодавчі підходи формування фінансових результатів представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Нормативні підходи щодо формування фінансових результатів

Table 1

The regulatory approaches to the formation of financial results

Основа підходу	Опис підходу
Міжнародні стандарти фінансової звітності	Для оцінки фінансового результату рекомендується використовувати метод «витрати-випуск». У міжнародній обліковій практиці цей метод має два варіанти: перший – розрахунок фінансового результату як різниці між доходами від реалізації та витратами за звітний період; другий – визначення фінансового результату як різниці між вартістю чистих активів на початок і кінець періоду, із виключенням внесків капіталу та вилучень.

Продовження табл. 1

Національні стандарти України	Фінансові результати формуються за двома системами відповідно до структури фінансового обліку: перша система передбачає порівняння доходів і витрат, а також розподіл адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат; друга система визначає фінансовий результат як різницю між доходами та витратами підприємства, які згруповані у звіті про фінансові результати за їхніми елементами.
-------------------------------	---

Джерело: сформовано на основі [5].

Згідно з МСФЗ, фінансовий результат за методом «витрати-випуск» визначається через відношення доходу від реалізації до собівартості. Оскільки витрати обліковуються лише за елементами, бухгалтерський облік дозволяє встановити початкову вартість і фінансовий результат. Для всіх варіантів розрахунку чистий результат за рік повинен залишатися однаковим. Для правильного розрахунку фінансового результату необхідно дотримуватися умов визнання доходів і витрат, визначених у П(С)БО 15 «Дохід» [6] та П(С)БО 16 «Витрати» [7]. Умови визнання доходів і витрат представлені на рис. 1.

Рис. 1. Умови визнання доходів і витрат
Fig 1. Conditions for recognizing revenues and expenses

Джерело: сформовано на основі [6, 7].

Отже, фінансовий результат є складною та багатовимірною категорією. Основною метою діяльності підприємства є досягнення фінансового результату у вигляді прибутку, який є ключовим показником ефективності його роботи. Розрахунок фінансових результатів підприємства може проводитись різними методами, залежно від цілей обліку, вимог управління та обраних підходів.

Кожен із варіантів розрахунку дозволяє аналізувати конкретні аспекти фінансового стану підприємства. Залежно від потреб, можна використовувати один або кілька підходів для отримання більш повної картини результатів діяльності. Використання цих методів допомагає краще розуміти фінансову ситуацію, приймати обґрунтовані управлінські рішення та підвищувати ефективність роботи підприємства. Варіанти розрахунку фінансових результатів наведені на рис. 2.

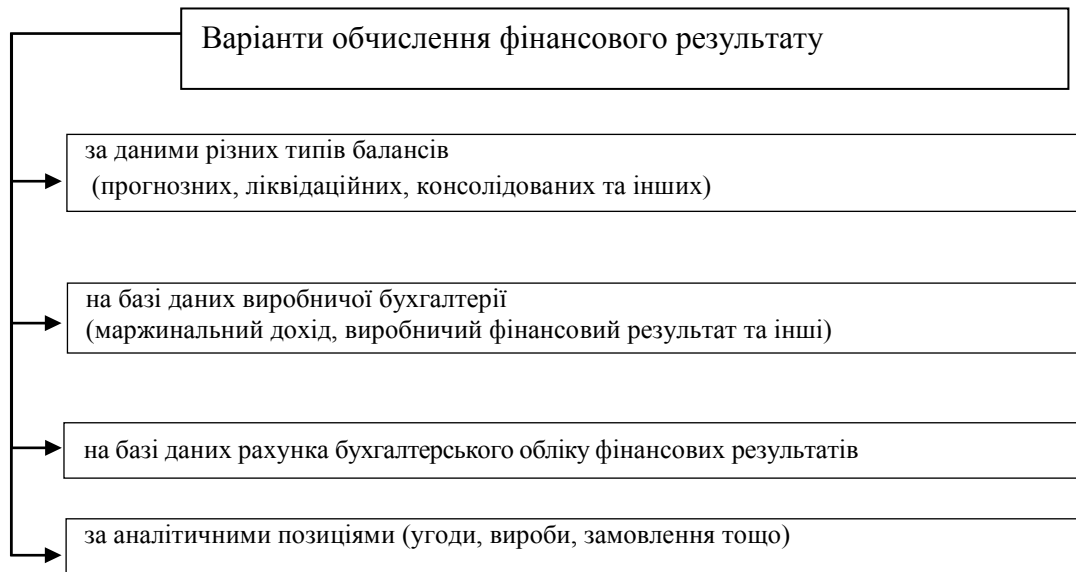

Рис. 2. Варіації обчислення фінансових результатів

Fig 2. Variations in the calculation of financial results

Джерело: сформовано на основі [8].

Користувачі фінансової звітності можуть ознайомитися з фінансовим результатом у Звіті про фінансові результати, де наведена інформація щодо прибутку або збитку підприємства. Позитивне значення цього показника свідчить про ефективне використання та розподіл фінансових ресурсів, а також про раціональне управління діяльністю підприємства. Натомість від’ємне значення фінансового результату – збиток – вказує на наявність проблем в управлінні економічним потенціалом суб’єкта господарювання та неефективне використання обігових коштів у процесі здійснення операційної діяльності.

Висновки. У підсумку проведеного дослідження логічним є впровадження методики аудиторської перевірки фінансових результатів підприємства, яка передбачає виділення чотирьох основних етапів: організаційного, підготовчого (етап планування), технологічного та підсумкового. Запропонований підхід сприятиме підвищенню ефективності аудиторської діяльності, забезпечить точне формулювання виявлених облікових проблем, а також мінімізує ризики недообліку помилок чи фактів шахрайства. Це дозволить більш об’єктивно оцінити фінансовий стан підприємства та сформулювати обґрунтований, неупереджений аудиторський висновок. Такий підхід також надає можливість здійснити належну оцінку ефективності обраних управлінських стратегій, виявити слабкі місця у господарській діяльності підприємства та окреслити перспективні напрями його подальшого розвитку. Перспективою подальших наукових досліджень є розроблення й удосконалення методичних підходів до аудиту фінансових результатів із урахуванням специфіки виду аудиту, а також формування комплексу робочої документації аудитора.

1. Василюк М.М., Кузьмін Т.Л., Дмитрів М.В. Організація обліку та контролю фінансових результатів як складова системи управління підприємством. *Економіка та Суспільство*. 2024. Випуск 68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5044/4990> (дата звернення: 10.04.2025)
2. Гавриленко О.Є. Облік і внутрішній контроль фінансових результатів на підприємствах міського транспорту: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Одеса, 2019. 21 с.
3. Костенко Ю.О. Шляхи удосконалення обліку фінансових результатів діяльності підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. № 3(2). С. 93-99.

4. Гончар Л.А. Аудит фінансових результатів діяльності підприємства: проблеми та шляхи вирішення. *Молодий вчений*. 2016. №3 (30). С.52-55.
5. Шлапак Д.В. Фінансові результати діяльності підприємства: сутність, порядок формування та відображення в обліку. *X Всеукраїнська науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»*. Одеса. 2016. С. 85-88.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ МФУ від 29.11.1999 р. № 290 зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0860-99#Text> (дата звернення: 10.04.2025)
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ МФУ від 31.12.1999 р. №318 зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 10.04.2025)
8. Мулик Т.О., Стебловський А.О. Фінансові результати підприємства: сутність та особливості відображення у звітності. *Агросвіт*. 2024. №5. С. 86-95.

References

1. Vasyliuk, M.M., T.L. Kuzmin, and M.V. Dmytriv. "Organization of Accounting and Control of Financial Results as a Component of Enterprise Management System." *Economy and Society*, no. 68, 2024. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5044/4990>. Accessed 10 Apr. 2025.
2. Havrylenko, O.Ye. *Accounting and Internal Control of Financial Results at Urban Transport Enterprises: Abstract of Dissertation for the Degree of Candidate of Economic Sciences*. Odessa, 2019.
3. Kostenko, Y.O. "Ways to Improve Accounting of Financial Results of Enterprise Activity." *Problems and Prospects of Entrepreneurship Development*, no. 3(2), 2016, pp. 93–99.
4. Honchar, L.A. "Audit of Financial Results of Enterprise Activity: Problems and Solutions." *Young Scientist*, no. 3(30), 2016, pp. 52–55.
5. Shlapak, D.V. "Financial Results of Enterprise Activity: Essence, Formation Process, and Reflection in Accounting." *X All-Ukrainian Scientific-Practical Conference "Accounting and Analytical Support of the Innovative Transformation of Ukraine's Economy"*, Odessa, 2016, pp. 85–88.
6. National Regulation (Standard) of Accounting 15 "Revenue": Order of the Ministry of Finance of Ukraine, 29 November 1999, no. 290, with amendments. zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0860-99#Text. Accessed 10 Apr. 2025.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine. National Regulation (Standard) of Accounting 16 "Expenses": Order of the Ministry of Finance of Ukraine, 31 December 1999, no. 318, with amendments, zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text. Accessed 10 Apr. 2025.
8. Mulyk, T.O., and A.O. Steblovskyi. "Financial Results of an Enterprise: Essence and Features of Reflection in Reporting." *Agrosvit*, no. 5, 2024, pp. 86–95.

Дата подання: 28.04.2025